

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27.05.1999, sp. zn. 5 To 50/99

Číslo: 12/2001

Právní věta:

Nemůže-li poškozený v trestním řízení uplatnit nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, pozbývá svého opodstatnění i procesní institut zajišťující tento jeho nárok (§ 47 tr. ř).

Rozhodne-li soud záporně o účasti poškozeného v trestním řízení (§ 44 odst. 2 tr. ř), je nutné zrušit zajištění nároku poškozeného podle § 48 odst. 1 písm. a) tr. ř., neboť důvod, pro který bylo nařízeno, pominul.*)

Soud: Vrchní soud v Praze

Datum rozhodnutí: 27.05.1999

Spisová značka: 5 To 50/99

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Zajištění nároku poškozeného

Předpisy: 141/1961 Sb. § 44 odst. 2

§ 47

§ 48 odst. 1 písm. a)

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Ke stížnosti městského státního zástupce v Praze a obžalované M. Ch. zrušil Vrchní soud v Praze usnesení Městského soudu v Praze ze dne 5. 1. 1999 sp. zn. 10 T 45/93 a znovu rozhodl tak, že se zajištění majetku obžalovaného k uspokojení nároku poškozeného - Městské části Praha 1 zrušuje.

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením ze dne 5. 1. 1999 sp. zn. 10 T 45/93 Městský soud v Praze k návrhu obžalované M. Ch. na zrušení zajištění části majetku k uspokojení nároku poškozeného, a to obytného domu v P. se stavební parcelou, jejichž je registrovanou vlastníci, rozhodl tak, že podle § 48 odst. 2 tr. ř. částečně návrhu obžalované na zrušení usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 7. 1992 sp. zn. 1 Nt 72/92 vyhověl, a to pouze v tom směru, že se zrušuje bod 4 předmětného usnesení, kterým bylo obžalované přikázáno zdržet se užívání a využívání nemovitosti. Návrh na celkové zrušení tohoto rozhodnutí zamítl. Své rozhodnutí odůvodnil úvahou, že správně byl zajištěn popsany majetek a obžalované uloženy výše konkretizované povinnosti pod body 1. - 4. usnesení, jímž došlo k

zajištění majetku. Městský soud však při svém rozhodnutí zohlednil dobu, po kterou je proti obžalované vedeno trestní stíhání, aniž by bylo pravomocně rozhodnuto, a máje na zřeteli pravidlo, že každý majetek má mít svého vlastníka, který je povinen jej řádně spravovat, a zásadu presumpce nevinny uzavřel, že je třeba zrušit povinnost vymezenou pod bodem 4 výchozího usnesení, tj. povinnost zdržet se užívání a využívání nemovitosti. Tento závěr odůvodnil tím, že není možno požadovat, aby vlastník nemovitosti byl zcela omezen na všech svých právech.

Povinnosti uložené obžalované pod body 1. – 3. usnesení, jímž byl majetek zajištěn, shledal nadále opodstatněnými a v tomto rozsahu návrh obžalované zamítl.

Proti usnesení podali v zákonné lhůtě (§ 143 odst. 1 tr. ř.) stížnost městský státní zástupce v Praze i obžalovaná M. Ch.

Městský státní zástupce vyslovil v písemném odůvodnění podané stížnosti zásadní nesouhlas s napadeným rozhodnutím, neboť jím městský soud podle jeho přesvědčení popřel vlastní účel a smysl původního rozhodnutí. Stěžovatel připomněl, že obžalovaná je stíhána za to, že nemovitosti získala trestnou činností, a v rozporu s tím, aniž by bylo o obžalobě rozhodnuto, soud hodnotil jako správné, aby obžalovaná pobírala v podstatě z předmětu trestné činnosti nemalé výnosy a užitky. V situaci, kdy je obžalovaná stíhána pro mimořádně závažnou trestnou činnost majetkového charakteru, jejímž předmětem je mimo jiné i uvedená nemovitost, považoval státní zástupce za zcela nesprávnou úvahu soudu, že nemůže bránit obžalované užívat nemovitost, když pro její získání je doposud trestně stíhána. Navrhoval, aby Vrchní soud v Praze zrušil napadené usnesení i v té části, kdy městský soud zrušil omezení jednání obžalované spočívající v příkazu zdržet se užívání a využívání nemovitosti, a aby návrh obžalované i v této části zamítl.

Obžalovaná M. Ch. v písemném odůvodnění stížnosti namítala, že nevyhověl-li městský soud jejímu návrhu na zrušení zajištění majetku zcela, není jeho rozhodnutí důsledné a nadále porušuje její základní právo vlastnit majetek. Městský soud se podle jejího názoru nevypořádal ani s okolností, zda ji považuje za vlastníka či nikoliv. Pokud by soud pochyboval o vlastnictví obžalované k předmětné nemovitosti, není možné, aby touto nemovitostí byly zajištěny nároky poškozených. Obžalovaná proto žádala, aby vrchní soud jednoznačně uvedl, zda by v případě, že by obžalovanou nepovažoval za vlastníka nemovitosti, mohlo dojít k zajištění majetku. Stěžovatelka upozorňovala, že současná praxe trestního řízení při zajištění majetku podle § 47 odst. 1 tr. ř. je v rozporu s ustanovením čl. 11 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Obžalovaná navrhovala, aby vrchní soud napadenou část usnesení městského soudu zrušil a sám rozhodl tak, že zmíněné usnesení Městského soudu v Praze zrušuje v celém rozsahu.

Vrchní soud v Praze podle § 147 odst. 1 tr. ř. přezkoumal z podnětu podaných stížností správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž mohli stěžovatelé podat stížnost, a řízení předcházející napadenému usnesení a dospěl k následujícím závěrům:

Z obsahu spisového materiálu vyplývá, že o zajištění nároku poškozeného bylo rozhodnuto v situaci, kdy bylo proti obžalované M. Ch. vedeno trestní stíhání mimo jiné pro trestné činy podvodu podle § 250 odst. 1, 4 tr. zák. a padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zák., jichž se měla dopustit tím, že dne 30. 9. 1991 u podniku B. v P. uplatnila na základě padělaných a pozměněných listin v restitučním řízení nárok na vlastnictví obytného domu s přílehlou zahradou v P. Tyto jí byly vráceny a převedeny do jejího vlastnictví smlouvou uzavřenou dne 27. 1. 1992 a obžalovaná tak nabyla majetek v hodnotě nejméně 7 740 226 Kč. Usnesením městského prokurátora v Praze ze dne 17. 6. 1992 sp. zn. Kv 111/92 ve spojení s usnesením Městského soudu v Praze ze dne 14. 7. 1992 sp. zn. 1 Nt 72/92 byl podle § 47 odst. 1 tr. ř. zajištěn obytný dům v P., který byl rozhodnutím notářství v P. registrován jako vlastnictví obžalované, přičemž zajištění uvedeného majetku spočívalo v povinnosti obžalované ve vztahu k uvedené nemovitosti 1. zdržet se

úkonů směřujících k převodu vlastnického práva na další subjekty na základě kupní, darovací nebo směnné smlouvy, 2. zdržet se úkonů směřujících k využití nemovitosti pro účel zajištění pohledávek, 3. zdržet se uzavírání smluv o zřízení věcného břemene k nemovitosti a jakékoliv další dispozice s nemovitostí, 4. zdržet se užívání a využívání nemovitosti, neboť zde byla důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného – tehdy čl. státu – na náhradu škody způsobené trestným činem bude zmařeno.

Podle § 47 odst. 1 tr. ř., je-li důvodná obava, že uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem bude mařeno nebo ztěžováno, lze nárok až do pravděpodobné výše škody zajistit na majetku obviněného. Zajištění práv poškozeného na majetku obviněného posiluje postavení poškozeného, který může podle § 43 odst. 2 tr. ř. uplatňovat nárok na náhradu škody, jež mu byla způsobena trestným činem, a jen za této situace má své opodstatnění.

Senát městského soudu v hlavním líčení dne 14. 6. 1994 rozhodl o uplatněném nároku na náhradu škody poškozeným – Městská část v P. 1 tak, že podle § 44 odst. 2 tr. ř. účast poškozeného nepřipustil. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 11. 1995 sp. zn. 5 To 93/95 bylo rozhodnuto o vyloučení soudce – předsedy senátu JUDr. M. H. z vykonávání úkonů trestního řízení, jež je vedeno proti obžalované M. Ch., věc byla přidělena předsedovi senátu JUDr. J. H. a v důsledku změny sestavení senátu bylo hlavní líčení provedeno znovu. Stávající senát městského soudu nerozhodl v souladu s ustanovením § 44 odst. 2 tr. ř. formálně správně o účasti poškozeného, významná je však v této souvislosti protokolace v hlavním líčení dne 20. 4. 1998, kdy předseda senátu oznámil, že “městský soud v plném rozsahu respektuje rozhodnutí předcházejícího senátu o vyloučení poškozených z trestního řízení, neboť ze zákonných důvodů nemůže jinak postupovat”. Tento úkon nelze vyložit jinak, než že městský soud i v tomto stadiu řízení rozhodl o účasti poškozeného v trestním řízení záporně (je zřejmé, že jde o názor senátu – srovnej městský soud respektuje, který se týká vyloučení poškozených, tj. záporné stanovisko k účasti poškozených v trestním řízení). Třebaže by bylo jistě možno polemizovat o věcné správnosti tohoto postupu soudu, který se údajně opírá o zákonné důvody, které ale nebyly konkretizovány (praxe soudů při řešení této otázky není jednotná, v daném případě je pak jistě významnou okolností poznatek, že na předchozím rozhodnutí participoval vyloučený soudce, že se zde neuplatní zásada zákazu reformace in peius apod.), není však smyslem tohoto rozhodnutí zabývat se správností úvah, které městský soud k prezentaci vyjádřeného názoru vedly. Relevantní v daných souvislostech je, že je nutno učinit závěr, že městský soud rozhodl ve smyslu § 44 odst. 2 tr. ř. záporně o účasti poškozeného v trestním řízení. V důsledku takového rozhodnutí poškozený již v dalším řízení nemůže vystupovat jako strana a vykonávat v něm práva uvedená v § 43 odst. 1, 2 tr. ř. Za dané situace tedy poškozený nemůže v trestním řízení účinně uplatňovat nárok na náhradu škody způsobené trestným činem (což samozřejmě nevylučuje, aby poškozený uplatnil nárok na náhradu škody v řízení občanskoprávním).

Nemůže-li poškozený v trestním řízení uplatnit nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, pozbývá svého opodstatnění i procesní institut zajišťující toto jeho právo. Z dikce ustanovení § 47 odst. 1 tr. ř. i § 48 tr. ř. (zrušení zajištění) vyplývá, že zajištění nároku poškozeného na majetku obviněného je institutem trestního řízení, jeho vznik, trvání i zrušení jsou vázány toliko na důvody odvíjející se od skutečností významných pro trestní stíhání. Vyvodit nelze žádné opodstatnění existence jeho trvání se zřetelem k výsledkům jiných druhů řízení (v konkrétním případě občanskoprávní řízení). Záporné rozhodnutí soudu o účasti poškozeného v trestním řízení s sebou nese jediný možný závěr, a to závěr o nutnosti zajištění zrušit podle § 48 odst. 1 písm. a) tr. ř., protože důvod, pro který bylo nařízeno, pominul.

Pro úplnost vrchní soud dodává, že úvahy městského soudu prezentované v odůvodnění napadeného usnesení nesdílí, nemá je za správné a přesvědčivé, pro rozhodnutí v posuzované věci však nebyly významné. Stejně tak vrchní soud nesouhlasí s námitkami obsaženými v písemném odůvodnění stížnosti obžalované. Ač to taktéž není v daných souvislostech důležité, připomíná, že majetkem

obviněného, který by mohl být zajištěn podle § 47 tr. ř., nejsou sice věci získané trestným činem – např. věci zpronevěřené nebo odcizené, zajistit nárok poškozeného rozhodnutím podle § 47 odst. 1 tr. ř. lze však na nemovitostech, které obviněný měl získat trestným činem podvodu podle § 250 tr. zák. spáchaným vůči poškozenému a které byly zapsány jako majetek obviněného (srov. rozh. č. 15/1999 Sb. rozh. tr.).

Vrchní soud z vyložených důvodů zrušil podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. ke stížnostem městského státního zástupce v Praze i obžalované M. Ch. napadené usnesení v celém rozsahu a nově rozhodl tak, jak je ve výroku tohoto usnesení uvedeno. Vrchní soud zrušil napadené usnesení i ke stížnosti městského státního zástupce v Praze podané v neprospěch obžalované (nezamítl ji jako nedůvodnou), když tak zohlednil jeho odlišné postavení mezi osobami oprávněnými podat stížnost (§ 142 odst. 1, část věty za středníkem, tr. ř.).

*) *Poznámka redakce: Ústavním nálezem [Pl. ÚS 6/2000](#) ze dne 31. 1. 2001 bylo ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř. zrušeno dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů.*